

Кушимова Ю. Розвиток умінь та навичок аудіювання в учнів 9 класу. – Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури. – Житомир: Вид-во: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – Випуск дванадцятий. Частина II. – С. 17-20.

Розвиток умінь та навичок аудіювання в учнів 9 класу

Поняття «аудіювання» запропонувала використовувати З. Кочкина. Вона довела, що термін «слухання» давно вже не задовольняє дослідників методики мовлення, бо, крім основного, включає в себе й інші значення: розуміння усного мовлення, увагу під час сприймання, обмірковування фактів, розуміння під час слухового сприймання, вдумливе слухання і виокремлення певних фактів із прослуханої інформації. А термін «аудіювання» слугує для позначення процесу вдумливого слухання, на відміну від читання як процесу сприймання писемного мовлення.

Відповідно до завдань і змісту шкільного курсу української мови традиційно виділяють два типи вмінь: **спеціальні** (готують учнів до активної і цілеспрямованої мовленнєвої діяльності в усній і писемній формах); **загальнодидактичні** (сприяють закріпленню знань про мову й мовлення, формують спеціальні вміння логічного мислення, самостійного поповнення знань, самоконтролю тощо).

Мовленнєві вміння належать до спеціальних. До них відносять:

- 1) уміння слухати (розуміти мовлення в звуковому оформленні);
- 2) уміння говорити (висловлювати власні думки в усній формі);
- 3) уміння читати (розуміти мовлення в його графічному оформленні);
- 4) уміння писати (висловлювати думки в писемній формі).

До мовленнєвого типу вправ відносяться такі види завдань, як спостереження й аналіз мовних одиниць у зв'язному висловлюванні, аналіз текстів, навчальне редагування, відтворення деформованого тексту, метою яких є розвиток умінь добирати мовний матеріал, потрібний для вираження певного змісту висловлювання. Такі вправ, як спостереження й аналіз мовних одиниць у зв'язному висловлюванні, аналіз текстів, навчальне редагування, відтворення деформованого тексту, належать до конструктивного типу вправ і мають на меті формування вмінь будувати і вживати мовні засоби в мовленні (усно й письмово). Творчий диктант, творчий переказ,

ситуативні завдання, побудовані на основі реальних чи уявних ситуацій, складання зв'язних висловлювань відносяться до комунікативного типу вправ і ставлять за мету формування вмінь самостійно використовувати засвоєні мовні явища в конкретній ситуації мовлення.

З метою перевірити ефективність пропонованої методики проведено формувальний експеримент в Коростенській ЗОШ № 10 I-III ступенів Житомирської області з учнями 9 класу. Клас умовно ділився на дві групи: експериментальну, з якою проводилося систематичне виконання аудіативних вправ, та контрольну, в якій аудіювання проводилося безпосередньо на уроці.

Всього в педагогічному експерименті брали участь 26 учнів. Перевірялися вміння глобального (створення цілісної картини, встановлення причиново-наслідкових зв'язків тощо) і детального (зосередження уваги на окремих деталях, запам'ятовування окремих елементів тощо) розуміння тексту.

Актуальність теми дослідження спонукала до експериментальних пошуків. Метою експериментального навчання було формування таких аудіативних умінь і навичок а учнів:

- 1) визначати стиль мовлення,
- 2) визначати тип мовлення,
- 3) членувати текст на мікротеми,
- 4) розуміти лексичне значення слів,
- 5) уміти визначати заголовок до тексту,
- 6) бачити зв'язок між окремими частинами тексту,
- 7) визначати головне і другорядне в тексті,
- 8) сприймати висловлювання на слух,
- 9) сприймати особливості авторського мовлення,
- 10) робити висновки з почутого.

Під час проведення експерименту використовувалися різні види вправ. Наприклад,

1. «Круглий стіл». Прочитати текст і обговорити його в колі однокласників. Визначити головну думку (підтвердіть реченням з тексту), доберіть заголовки.

Під час досліджень ученими встановлено: світовий океан населений у всіх своїх підводних шарах. Виявлено дивовижні закономірності у розповсюдженні глибоководної фауни. Аде до кінця 1959 року людське око не бачило безпосередньо життя тварин океанської безодні: заважав тиск товстого шару води.

Ця заповітна мрія біологів здійснилася лише тільки на початку 1960 року, коли двоє сміливих дослідників Жак Піккар і Дон Уолт здійснили рекордне занурення на батискафі «Трієст».

Дослідники пройшли глибину дев'ять тисяч метрів – почувалася незвичайна тріскотнява. Учені побачили: скло ілюмінаторів батискафа раптово відкрилося сіткою дрібних тріщинок у момент, коли батискаф досяг максимальної глибини. У променях світла від потужних прожекторів дослідники побачили кількох загадкових тварин, яких вони спершу сприйняли за риб. Минуло кілька хвилин – на освітлене дно лягла ще одна тінь. Це повз ілюмінатор пропливла якась дуже гарна глибоководна істота, прийнята дослідниками за мурену.

Жак Піккар і Дон Уолт не були зоологами, і, ясна річ, їхня розповідь рясніла гіпотезами і здогадками. Та чи применшує це значення їхньої сміливої експедиції? Їм випала честь першими зазирнути в безодню, бо вони чудово володіли технікою (За Н.Павлюк, 167 сл.).

Як свідчать дослідження, ряд аудіативних умінь та навичок (визначати тип і стиль мовлення, членувати текст на мікротеми та бачити зв'язок між ними, робити висновки з почутого тощо) краще сформований в учнів експериментальної групи. Так, уміння сприймати особливості авторського мовлення в експериментальній групі якісніші на 3,5 %, сприймати висловлювання на слух – на 2%, уміти визначати заголовок до тексту – на 2,5% тощо.

Навчання аудіюванню також повинне враховувати особливості побудови різних типів текстів (опису, розповіді, роздуму) і стилів (художнього, розмовного, наукового, офіційно-ділового, публіцистичного), адже тип і стиль тексту суттєво впливає на сприймання і розуміння усної інформації. Тому правильне, адекватне розуміння повідомлення повинно досягатися шляхом усвідомлення учнями смислових зв'язків у кожному блоці і тексті в цілому.

Ефективність організації комунікативно-функціонального підходу до навчання української мови залежить і від глибокого осмислення та розуміння вчителем-словесником важливості таких понять, як мовна особистість, мовленнєво-комунікативні вміння, комунікативна компетенція, яка перебуває на найвищому щаблі в ієрархії типів компетенції, оскільки поєднує в собі всі інші.

Використана література:

1. Біляєв О. Сучасний урок української мови. – К.: Рад. школа, 1981.
2. Донченко Т. Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема // Дивослово. – 2006, № 5. – С.2-6.

3. Цінько С. Навчання слухання (аудіювання) як виду мовленнєвої діяльності на уроках рідної мови // Українська мова і література в школі. – 2003, №1. – С. 2-6.